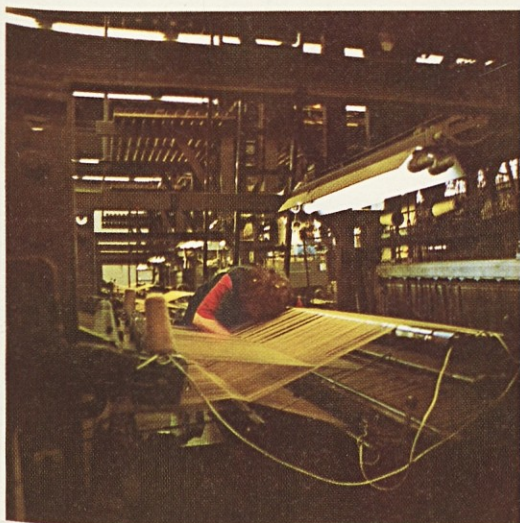

Šestdeset let delovnih uspehov

V šestdesetih letih obstoja Dekorativne se je ob spremembah družbenoekonomskega odnosa bistveno spremenil položaj delavca, iz meznega delavca je postal samoupravljalec, ki odloča o delu, poslovanju in razvoju delovne organizacije.

Zastarelo tehnologijo smo počasi zamenjevali, vztrajno smo se širili in modernizirali, urejevali delovne pogoje, skrbeli za družbeni standard in utrjevali samoupravljanje. Tako danes lahko s ponosom gledamo na prehojeno pot.

Ponosni na prehojeno pot

Letos praznujemo 60-letnico ustanovitve KPJ, SKOJ in sindikatov. Te najnaprednejše organizacije so vodile težko borbo za osvoboditev delavskega razreda in za bratstvo in enotnost naših narodov. Težka je bila pot, ki so jo prehodili maloštevilni komunisti in skojevci v predvojnem obdobju in mnogi so žrtvovali svoja življenja v borbi za pravice delavcev.

V teh dneh praznujemo tudi praznik občine Ljubljana-Šiška. Pred 38 leti je bilo v naši občini ustanovljeno glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet in vsi delavci in občani s ponosom praznujemo ta pomembni dogodek v naši revolucionarni zgodovini.

Med narodnosvobodilno borbo je bila partija tista, ki je mobilizirala napredne Jugoslovane v borbi za narodno osvoboditev. Štiri leta je trajala borba z okupatorjem in domačimi izdajalci, dokler nismo v letu 1945 v svobodi pričeli graditi novo Jugoslavijo.

Spominjamo se naporov za obnovo porušene domovine, začetkov samoupravljanja, krepitve ekonomske moči naše družbe, neodvisne in nevrščene zunanje politike, uveljavljanja delegatskega sistema in ostalih pomebnih mejnikov v povojni graditvi samoupravne socialistične skupnosti.

V leto 1919 segajo tudi začetki Dekorativne. To leto je bila ustanovljena na tem mestu Stora, leta 1929 pa je bila ustanovljena tovarna plišev Eifler. Po osvoboditvi sta se obe tovarni združili v tovarno dekorativnih tkanin, ki kot Dekorativna letos praznuje svojo 60-letnico.

Ta jubilej je povezan z bogato zgodovino. V tem času se je zaradi spreminjanja družbenoekonomskih odnosov bistveno spremenil položaj delavca, ki je iz meznega delavca postal samoupravljalec, ki odloča

o vseh pomebnih vprašanjih dela in poslovanja.

Delavci Dekorativne so občutili vse spremembe v položaju delavca. V kapitalistični družbeni ureditvi so se v slabih delovnih pogojih in ob minimalnih zasluzkah borili za svoj obstoj. Nezaposlenost, neurejeni delovni pogoji, zastarela tehnologija in izkoriščevalski odnosi so bili spodbuda v borbi za pravice delovnega razreda.

Udeležba naših delavcev v štrajkih in kasneje v narodnosvobodilni borbi je dokaz naše zgodovine, na katero smo lahko vsi ponosni.

Tudi prva leta po osvoboditvi niso bila lahka. Treba je bilo obnoviti porušeno domovino in tudi tekstilna industrija je morala ustvariti akumulacijo za razvoj najpomembnejših dejavnosti.

Potrebno je bilo mnogo odrekovanja, nesebičnih naporov in tovarištva, da smo lahko dosegli cilje, ki jih je pred nas postavljala družba.

Začetki so bili skromni, vendar smo se počasi, a vendar vztrajno, širili in modernizirali. Gradili smo nove proizvodne prostore, urejevali delovne pogoje in montirali sodobne stroje. Danes je skoraj 1500 delavcev naše delovne organizacije lahko ponosnih, da smo dosegli lepe gospodarske uspehe na domačem in tujem tržišču.

Sposobnost, pridnost in preudarno odločanje naših delavcev so pripomogli, da smo naše samoupravne planske odločitve lahko uresničili v dogovorjenih rokih. Pri tem smo se seveda zavedali, da smo sestavni del širše družbene skupnosti in da moramo delati tudi za širše družbene interese. Pri vseh naših prizadevanjih smo lahko zadovoljni tudi s pomočjo dejavnikov v družbeni skupnosti, da smo lahko dosegli planske cilje.

Zavedamo se, da bomo morali tudi v bodoče dobro gospodariti, stalno planirati, razvijati dobre samoupravne odnose, krepiti delegatski sistem in izvajati vse naloge, ki jih pred nas postavlja delavski razred. Naloge ne bodo lahke, vendar sem prepričan, da jih bomo s skupnim sodelovanjem tudi do-

segli. Pri tem bo potrebno sodelovanje vseh delavcev, samoupravnih organov, delegacij in družbenopolitičnih organizacij.

Ob našem jubileju — 60-letnici ustanovitve čestitam vsem aktivnim in upokojenim delavcem in želim še mnogo nadaljnjih uspehov.

Janez Nebec

Ob 60-letnici smo želeli v Glasniku čimbolje predstaviti preteklost in razvoj Dekorativne. Že ob prejšnjih obletnicah, ko smo izdali zbornike, je bilo povedanega mnogo o zgodovini tovarne. Ker vsega tega nismo želeli ponavljati, smo se v uredništvu odločili, da bomo vse, kar bomo zapisali v tem jubilejnem glasniku, povzeli iz pogovorov z našimi delavci. Tako je nastal ta list intervjujev in mislimo, da ga boste brali z zanimanjem, saj je živa beseda morda včasih bolj zanimiva kot pa suhoparna zgodovina.

Obenem prosimo za razumevanje, če vsi podatki, ki so jih naši sogovorniki navajali, niso točni, kajti po tolikih letih se spomin včasih tudi zmoti.

Kljub kakšnim pomanjkljivostim upamo, da bo v tem Glasniku našel vsak kaj zase in seveda tudi upamo, da bo tudi naključen bralec, ki naše delovne organizacije ne pozna, dobil pravo sliko razvoja Dekorativne.

Uredništvo se zahvaljuje vsem, ki so se pogovarjali z nami, obenem pa tudi čestitamo delavcem ob 60-letnici.

POGOVARJALI SO SE:

Tomazič Janez, Kavčič Iztok, Sieberer Metka, Stevanovič Jadran, Modic Bogo, Rebernak Angelca, Lapajnar Lučka, Vera Laznik, Dobravec Mira.

Stare fotografije so vzete iz arhiva, nove sta posnela Jakob Novak in Simončič Tihomir.

KOČAR DRAGA

Kar z neko tremo sem dvignila slušalko in poklicala v pisarno pripravljavnice, če je tov. Kočarjeva v službi. Oglasil se je prijeten, nekoliko pojoč glas in vprašal, kaj želim.

Lepo sem razložila, da želim imeti z njo intervju kot z dolgoletno prizadevno sodelavko naše tovarne.

Nekoliko presenečenja, strahu, veselja, dobre volje, in čeprav ima veliko dela, je pristala na sodelovanje.

Povedala sem ji, da me zanima, kako je prišla v tovarno, kako je delala, pač pove naj, kako je bilo včasih in kako je sedaj.

Nasmehnila se je in pričela pripovedovati:

Najprej sem bila zaposlena kot tkalka v tekstilni tovarni v Kranju, dve leti. Leta 1947 pa sem prišla v tovarno na Tivoli cesti; ta obrat je bil povsem celota zase in tu smo se vsi poznali med seboj, ni nas bilo veliko.

Veliko kasneje se je ta obrat priključil obratu na Celovški cesti. Ko sem prišla v obrat B, sem se bala, da me ne bodo sprejeli, ker sem bolj majhna, pa so me vseeno; ostala sem tkalka dve leti, potem pa sem odšla v skladišče surovin. Rekli so — ti imaš meščansko šolo in boš lahko prevzela delo nekoga, ki odhaja v pokoj. Strah me je bilo, prevzeti povsem novo delo. No, pa saj se človek vsemu privadi in sčasoma je vse lepo steklo. Na tem delovnem mestu sem potem ostala polnih 23 let, vse do leta 1970, ko so nas preselili sem gor v te prostore, od leta 1971 dalje pa sem na delovnem mestu lanserja.

Nekoliko se zamisli in nadaljuje:

Delovni pogoji so bili včasih slabši, pozimi so v tkalnici kurili še na žaganje, pa samo dve peči smo imeli. Ja, med seboj pa smo se razumeli, bilo nas je manj, bolj smo se poznali, bilo je lepo.

Pa malice včasih v tovarni sploh nismo imeli. Sama sem jo nosila s seboj v kanglici, kos kruha, fižol, včasih tudi jabolka. Moja sosedka, delala je na stroju poleg, je bila iz bolj situirane družine, je včasih prinesla meso in ga razdelila. Ja, takrat je bil zame res največji praznik. Ponoči sem delala bolj malo. Sedaj delam v dveh izmenah, vendar povem, da sem se bala iti v izmene, pa saj se človek vsega privadi.

Včasih smo veliko delali udarniško na strojih — smo tekmovali, delali smo vse sobote; pa so mi rekli, ti pridi, ti si še sama, imaš čas; no pa sem res prišla, dobili smo malico — samo na udarniški, bilo je lepo, delali smo z veseljem.

Bila sem tudi članica pevskega zbora, vseskozi dokler se ni razformiral, ker nismo imeli pevovodje. Zelo rada pojem, tudi sedaj bi se vključila v pevski zbor, pa mi čas ne dopušča tega.

Delala sem tudi pri sindikatu, včasih smo prirejali več izletov, bolj lepo je bilo, tudi s sodelavkami smo se domenile in odšle same na piknik. Pa še to moram povedati, bila sem med prvimi, ki so dobili tovarniško stanovanje, zato se še danes zahvaljujem.

Čeprav pravi, da ni dober govornik, sem kar dosti zvedela o njeni poti skozi tekstilne obrate.

Še enkrat pove: *Včasih je bilo lepo, čeprav smo delali v težkih pogojih, danes pa so se pogoji dela znatno izboljšali.*

Ko sem je takole poslušala, premišljevala o vsem, kar je doživela v dolgih letih dela, sem mislila na spremembe od takrat pa do danes in tako spoznala, da mladi edinole takole iz pripovedovanja izvemo, kako je bilo včasih. Ali je bilo res tako lepo, kot živi v njihovem spominu in nam povedo? Ne vem, mogoče. Mogoče pa spomin s svojo čudežno močjo ljubeznivo zabriše vse žalostno in grenko, ohranja pa lepe in svetle trenutke.

Prav prijetno je bilo pokramljati s tov. Drago. Želim ji, da bi ji čas prijetno potekal v krogu sodelavk.

Program praznovanja 60-letnice Dekorativne

Praznovanje bo potekalo v tednu občinskega praznika, tj. od srede 20. 6. 1979 do petka, 22. 6. 1979.

1. V prizidku aperture bo razstava tapiserij in nekaterih naših izdelkov ter panojev oz. grafikonov.

Razstava pripravljena v sredo, 20. 6. 1979 do 10. ure.

2. Sreda, 20. 6. 1979

ob 12. uri

— sprejem upokojencev, ogled razstave in proizvodnih obratov;

ob 13. uri

— pozdravni govor predsednika DS DO;

— govor generalnega direktorja;

— kosilo;

— kulturni program in tovariško srečanje;

3. Četrtek, 21. 6. 1979

ob 11. uri

— sprejem predstavnikov občinske skupščine Ljubljana-Šiška in KS Dravljje;

— ogled razstave in proizvodnih obratov;

ob 12. uri

— slavnostno zasedanje delavskega sveta in družbenopolitičnih organizacij v dvorani nad jedilnico (DS DO, DS tozdov in DSSS, družbenopolitične organizacije, predstavniki občinske skupščine in KS Dravljje ter delavci, ki so več kot 30 let v DO).

Dnevni red:

1. Pozdravni govor predsednika DS DO (tov. Pirjevec).

2. Pevski zbor: Internacionala.

3. Govor generalnega direktorja.

4. Govor predstavnika občinske skupščine Ljubljana-Šiška.

5. Podelitev priznanj delavcem, ki so več kot 30 let v DO (generalni direktor in predsednik DS DO).

6. Pevski zbor — 2 pesmi.

7. Stoječi cocktail.

od 16. do 19. ure

— ogled proizvodnih obratov in razstave za svojce in ostale občane (vodstvo za ogled DO strokovni kader v tozdih in DSSS)

4. Petek, 22. 6. 1979

ob 11. uri

— sprejem kupcev in dobaviteljev ter ogled razstave in proizvodnih obratov

ob 12. uri

— sprejem v dvorani;

— pozdravni govor predsednika DS DO;

— govor generalnega direktorja;

— podelitev plaket za dolgoletno sodelovanje z Dekorativno;

— kosilo — hotel Ilirija.

5. Sindikat pripravlja tovariško srečanje delavcev, ki bo predvidoma septembra.

JOŽICA KRMELJ

V našo delovno organizacijo sem prišla decembra 1947, v času, ko so kmečki delavci prehajali v industrijo.

Ko sem prišla, sem začela delati na prevzemu blaga, ki je bil na sedanjem delu popravljanja ročnih tkanin. Ostali del je bila šivalnica.

To je bilo obdobje, ki ga zgodovina imenuje administrativno poslovanje, zato so se potrebe po administrativnih delavcih hitro širile.

Sredi leta 1948 sem prešla na vodenje blagovne kartoteke, novembra 1948 sem bila premeščena v takratni personalni oddelek.

Tu sem se kot neuko deklice srečala s prvimi težavami administrativnega dela. Tipkanja smo se učili ob delu, lepopisja ob natančnih šefih.

To obdobje je bilo prijetno. Nobenih žalostnih spominov nimam na tisti čas.

To je bil čas neponovljivega tovarištva; sreča, da smo svobodni, je sijala z vseh obrazov, osebne želje so bile neopazne in nepomembne, vsi smo delali, da bi čimprej obnovili ruševine, prihajale so nove metode v delu z ljudmi — to je bil prehod iz zatiranega človeka v svobodnega delavca.

Osnovna vloga personale je bila tiha kadrovska politika;

imeli smo direkcijo tekstilne industrije; ti so dirigirali delo, dajali navodila... vse, od prodaje do porabe sredstev.

Do danes sem ostala v tej službi, s tem, da se je preoblikovala in preimenovala v KSS, spremenilo se je tudi delo.

Ko sem prišla, nas je bilo približno 200. Bili smo kot ena družina. V tem času je bilo poslovanje dirigirano od direktorja — tudi OD.

Moj OD v KSS je bil 2800, OD referenta (npr. prodajnega) je bil 4500—5000 din.

Družbenopolitično življenje

Čeprav sem bila mlada, sem takoj čutila aktivno družbenopolitično organiziranost.

Takoj so me povezali v delo, mislim, da sem bila 1948 sprejeta v SKOJ.

Družbenopolitično delo, organizacija tekmovanj za udarniško značko, poudarek na kulturnem življenju; vse to je dopolnjevalo delovni dan.

Cilj vsega tega je bil izprestrašenih ljudi, polnih trpljenja, narediti čimprej svobodnega, sproščenega delovnega človeka.

Živelimo smo toliko let v strahu, da je bila kultura potrebna.

Vse naše akcije so bile usmerjene v delo za napredek,

nismo niti ločevali, kaj je delo in kaj ne.

Imeli smo delovne brigade, ko smo gradili po delu, ponovi železnico, ceste...

Mladina tovarne se je brez prisile povezala z občino, da smo skupaj delali.

O kadrovanju

V sprejemanju kadrov so se metode stalno spreminjale. Mnogo ljudi je šlo »skozi moje roke«. Cela generacija se je že nekajkrat izmenjala. Samo peščica je še tistih, ki so bili tukaj, ko sem prišla ali so prišli hkrati z menoj.

Zadovoljstvo na tem področju mi kali samo spomin na leto 1950, ko smo prišli v ekonomsko stisko in smo morali odpustiti delavce. Mislim, da je bilo na listi približno 50 delavcev.

Priprave na to akcijo so bile težke. Posebna komisija je na podlagi vnaprej sprejetih kriterijev sprejela listo delavcev, ki so dobili odpoved.

Naša prizadevanja so bila, da smo v delovnih organizacijah v Ljubljani poiskali prosta mesta, tako da nihče ni ostal brez zaposlitve.

Takrat še ni bilo strokovnjakov, ki bi sledili, koliko stane, če imamo enega delavca več.

Kasneje, ko se je ekonomski položaj izboljšal, to je bilo kmalu, smo večino teh delavcev sprejeli nazaj.

Civilna zaščita

Ko se danes sprehajam po naši prelepi jami, mi spomin uide na obdobje leta 1948/1949, ko smo po planu CZ pričeli s saditvijo teh dreves. Pod vtišom vojnih razmer, bombnih napadov... smo vsi hiteli s pripravo planov zavarovanja objektov. Namen te posaditve je bil, da preprečimo pogled z zraka na objekt. Poleg te zasaditve smo resno premišljali, kako zamaskirati objekt. To lepo zelenje okoli tovarne ni nastalo zaradi varovanja zdravega okolja, ker takrat o tem še nismo nič vedeli. Avtomobili so bili redki, zato nas plini niso opozarjali na varstvo narave.

Organizirali smo enote CZ. Aktivnost na podlagi CZ je bila sproščena, zavzeta brez vsakih odporov. Vsi smo želeli pridobiti znanje, kako obvarovati sebe in materialne pridobitve pred mogočo novo grozoto vojne.

Mnogo prostih ur in dni smo dali za ta usposabljanja.

Ekipe prve pomoči, gasilska enota so se resno zavedali svoje odgovornosti. Prav tej vne- mi se moramo zahvaliti, da je marsikateri požar bil v kali za- trt.

Težko razumem mlajši rod, ne morem kritno reči za vse, samo preveč je tistih, ki z ne- jevoljo in z občutkom prevelikega bremena prevzemajo da- nes te naloge.

Neizpodbitno je dejstvo, da moraš stvari doživeti, da znaš ceniti, kar imaš.

Nikdar ne vemo, kdaj nas doleti nesreča; pogledjmo npr. samo te katastrofalne potrebe. Mnogo več ljudi bi bilo mrtvih, če ne bi takoj aktivirali CZ, če ljudje ne bi bili usposobljeni za pomoč.

Tudi letošnja akcija »Nič nas ne sme presenetiti« jasno opredeljuje, da moramo biti vedno pripravljeni na najtežje nepredvidene dogodke.

Družbeni standard

Pod tem pojmom se da govoriti o marsičem.

Pošteno povedano smo kot tekstilci veliko storili na tem področju. Ne smemo pozabiti na materialne obveznosti za ob- novo zastarele tehnologije, na zboljšanje delovnih pogojev (barvarna, apretura).

S povečanjem števila zaposlenih, s preseljevanjem novih delavcev so potrebe po stano- vanjih rasle hitreje, kot smo ustvarili sredstva.

Prva stanovanja smo kupili v letu 1956. Izbor kandidatov za ta stanovanja je bil pod strogim očesom delavcev. Posebna komisija DS je z veliko odgovornostjo uspešno opravi- la to delo.

V dvojnopsobnu stanovanja smo natrpali po dve družini. Od tedaj smo v okviru možno- sti povečevali naš stanovanjski fond z opredeljenim ciljem, da je stanovanjska problematika pred drugimi potrebami zado- voljevanja družbenega standar- da. Zaradi teh ciljev smo mno- go kasneje načrtovali organizi- rano družbeno prehrano in po- čitniške kapacitete.

Kultura

Ne morem mimo kulturne- ga življenja. Prežeti z radostjo nismo potrebovali posebnih kulturnih animatorjev, srečni smo bili, da smo našli prostor

in osnovna materialna sredstva za nepozabne kulturne nastope.

Ne iščem vzrokov, zakaj je nastalo to mrtvilo v zadnjih letih. Z oživitvijo kulture v naši delovni organizaciji čutim izredno zadovoljstvo in želim, da bi ta kulturna dejavnost imela iste cilje, ki so v nas tako močno živeli po vojni.

Dajmo delovnemu človeku sproščenosti, kulturnega zadovoljstva, ker vse to dela človeka bogatejšega in osebno bolj srečnega in s tem tudi bolj ustvarjalnega.

Imeti take srečne ljudi je tudi cilj naše družbe.

MEZE TILKA

V Storo sem prišla 28. novembra 1943. Takrat je bilo za delo zelo težko. V tovarno sem prišla na priporočilo, ker se drugače tudi nisi mogel zaposliti. Zaposlila sem se s 16 leti. Učiti sem se začela na jacquardu, kjer sem se tudi izučila. Nato sem pričela delati na listovkah.

Tu sem delala vrsto let. Ko pa je v našem obratu zaškrtalo in nismo mogli določenih artiklov prodajati, so me poslali za 5 let v obrat B na Titovo cesto. Ko sem se vrnila nazaj na Celovško cesto, sem postala predelavka. To delo opravljam že 13. leto.

Delo je včasih bilo bolj naporno. Kose smo ročno zlagali in prenašali v 1. nadstropje, kjer je bilo skladišče. Vsaka tkalka je sama privezovala osnovo. Strojov ob vsaki osnovi nismo čistili, ampak umivali.

Danes je mladim veliko lažje, delo ni več tako naporno. Drugo leto grem v pokoj; šla bom z veseljem.

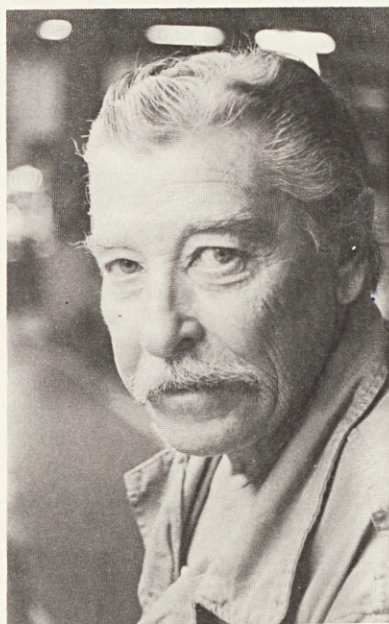
Samo delo ni težko, moti pa me, da ljudje bolj gledajo na

plačo, kot pa na to, da je to plačo potrebno zaslužiti z delom. Tega včasih ni bilo, vladalo je veliko tovarištvo.

BIVIC ALOJZ

Pri Eiflerju sem se zaposlil junija 1937 po končani tekstilni šoli. Bil sem prvi slovenski tehnik — vsi prejšnji mojstri pri Eiflerju so bili tujci. Delo pri Eiflerju je bilo sezonsko. Običajno smo bili zaposleni samo v sezoni od avgusta do decembra. Tkalke so upravljale samo en stroj. Pol leta sem se učil tkati na vseh sistemih strojev. Ker sem bil premlad, nisem mogel postati takoj mojster, ampak sem bil pomočnik mojstra tkalnice. Nato sem postal vodja remonta na Güsken pliš strojih, ki so obratovali do leta 1978. Delovni pogoji so bili takrat zelo slabi, tla niso bila izolirana, ventilacije in ogrevanja ni bilo. Posebno težko je bilo med vojno. Včasih tudi po cel mesec nismo šli iz tovarne domov, ker smo se bali, da nas bodo aretirali. Med vojno smo bolj malo delali, ker je bilo bolj malo surovin. Po vojni sem odšel na služenje vojaškega roka. Po odsluženju sem se najprej zaposlil v Induplati-Jarše. Tam sem bil samo 8 mesecev. Leta 1949 pa sem se ponovno zaposlil v tovarni dekorativnih tkanin. Delo je takrat bilo težko, ker večina starejših delavcev po vojni ni prišla nazaj.

Fluktuacija je bila zelo velika. Velike probleme smo imeli tudi z remontom stare opreme. Po vojni sem bil ves čas mojster na pliš strojih.

Na Celovško cesto sem prišel leta 1969. Tu sem delal na epinglejih. Ko so epingleje podrli in ko so te stare stroje nadomestili s somet stroji, sem pričel delati na njih. Tu delam že 3 leta.

Pred vojno smo delali lepe stvari, posebno se spominjam artikla, ki smo ga delali s potiskano lasno osnovo.

Vzdrževanje in popraviljanje strojev mi ni nikoli delalo problemov.

Zadovoljen sem, ker zadnja leta pred upokojitvijo delam na somet strojih, ki so bolj enostavni, ker je vzdrževanje zelo enostavno in lahko.

DEKLEVA MARIJA

Z njo sem se pogovarjal ravno, ko je skupaj s sodelavcem praznila motovilasto kad:

V Dekorativno sem prišla delat 1947. Prvi teden sem bila v kuhinji, nato pa so me dali v barvarno, kjer sem ostala do danes. Včasih je bilo delo bolj naporno kot danes, vendar smo vse potrpeali, saj smo bili mladi. Dobro smo se razumeli; spominjam se, kako smo si kuhali mleko v barvarni. Ob malici smo se vsi v barvarni vsedli za eno mizo, vsak je dobil svoj lonček mleka in bili smo zelo zadovoljni.

Do upokojitve imam še 3 leta. Težko je bilo začeti, še težje bo nehati.

MRAK ALOJZ

Bil sem v partizanih in po končani vojni sem ostal v JLA kot aktivni podoficir, leta 1949 sem se deaktiviral. Leta 1949 sem se zaposlil v tovarni na Celovski cesti. Mesec dni sem se učil tkanja na jacquardu.

Nato sem bil 10 let tkalec. V tovarni smo bili 4 moški tkalci. Upravljal sem samo en stroj. Na začetku sem bolj malo zaslužil, ker nisem dosegel norme, ki so bile že takrat zelo visoko postavljene. Potem sem bil vrsto let podmojster; pred štirimi leti pa sem bil postavljen kot mojster na jacquardski moket.

Včasih sem z veseljem hodil v tovarno. Sedaj pa sem se že precej naveličal, ker je dan enak dnevu. Tudi z zdravjem nisem najbolje, upam pa, da bom dočakal upokožitev.

BERNAT BERNARD

V »Storo« sem prišel 1938. leta. Že leta 1935 sem bil tu na praksi. Tovarna je bila neprijetno manjša, kot je zdaj. Tam, kjer so sedaj pisarne, je stala bivša bolniška baraka (iz prve svetovne vojne). V njej je bila nameščena tkalnica preprog; v podaljšku je stalo tudi šest tkalskih strojev za pohištveno blago. Najprej v sedanjem skladišču je bil oddelek vezenin. Kjer je sedaj ključavničarska delavnica, so bili jacquardski stroji za pohištveno blago, v prostorih bivše ročne tkalnice v I. nadstropju je bila šivalnica zaves, popravilnica, adjustirnica in ekspedit. To je bilo leta 1935 poleg skromne barvarne in male kurilnice vse. Postopoma se je tovarna razvijala. Leta 1937 so zidali novo kurilnico in dvonadstropno stavbo, v kateri je sedaj konfekcija, tkalnica in del pripravljavnice. Barvarna je bila v podaljšku sedanje kurilnice, kjer je sedaj del mehanične delavnice.

(Nadaljevanje na 6. strani)

(Nadaljevanje s 5. strani)

Vzdušje v tovarni je bilo po-
gojeno s kapitalističnim druž-
benim redom. Disciplina je bi-
la zelo stroga; ženske niti go-
voriti med seboj niso smele,
tako da so se lahko samo s
sličniki opozarjale na kakšno
stvar. Seveda sploh niso sme-
le vstati s svojega delovnega
mesta in so se sporazumevale
le z mimiko.

Dogodek za ilustracijo od-
nosov do delavcev:

Delavka iz šivalnice je šla
direktorja prosit za višjo pla-
čo. Plače so bile slabe in pro-
sila je, če lahko dobi pet para
več na uro. Ko je videla osu-
pel obraz je rekla: »Rada bi si
kupila vsaj predpasnik, saj je
ta že čisto strgan.« Direktor:
»No ja, to bomo pa že uredi-
li.« Ko je prišla delavka nazaj
k obratovodju, je ta že vedel
za njen obisk pri direktorju;
peljal jo je k ostankom pohiš-
tvenega blaga, ji dal en košček
za predpasnik in s tem je bil
problem povišanja njene plače
rešen.

Vodilni in vodstveni delav-
ci so bili v glavnem Nemci. Vo-
dilna tehnika v oddelku pre-
prog, Slovenca, sta dobila ob
meseču 750 dinarjev. Spomi-
njam se, da sta od jeze v od-
delku metala ključe ob tla. Eden od teh je celo ponoči pri-
hajal v tovarno popravljat
stroje, da so bili zjutraj spo-
sobni za proizvodnjo, pa kljub
temu ni bil pri plači upošte-
van.

Takrat je bilo težko za
službo, bilo je veliko brezpo-
selnih in je bil vsak vesel, če
je imel delo. Službo si pa lah-
ko zgubil čez noč.

Med zavednimi — napredni-
mi delavci smo razširjali ta-
krat prepovedano literaturo in
zbirali denar ter material za
OF.

Leta 1942, 22. junija, na ob-
letnico vojne z Rusijo, so na-
redili racijo po blokkih. Ujeli so
okoli 1000 ljudi, peljali so nas
v takratno belgijsko kasarno.
Pridržali so 22 ljudi. Iz kleti je
šla naša grupa v eno od voja-
ških sob, spali pa smo na tleh;
vse sobe so bile polne, vse pre-
deljeno z žičnimi ograjami, pod
stražo. Bili smo lačni. Nasled-
nji teden so bile v Ljubljani
splošne racije, po enem tednu
so pripravili transport za Go-
nars.

Septembra leta 1943, tik
pred propadom Italije, sem se
vrnil iz Gonarsa. Na tisto ob-
dobje me veže mnogo žalost-
nih in grenkih spominov. Ko
sem se vrnil, sem se spet po-
vezal in delal za partizane. Ta-
koj po osvoboditvi sem šel slu-
žit vojsko, kjer sem bil tri le-
ta in opravljal različna dela, bil
sem v propagandni službi in v
stiku z ljudmi sem doživel
mного prijetnega, kasneje sem
bil premeščen v Skopje.

Ko sem prišel domov, maja
1948, sem začel delati v obra-
tu B kot mojster tkalnice, ka-
sneje pa kot tehnični vodja.

Stavbe so bile vse zapuščene,
nevzdrževane, streha je pu-
ščala vodo, ob povečevanju
plana so bili prostori vedno
pretesni, v barvarni in apre-
turi so bili nemogoči pogoji
(megla, vlaga), stroji so bili
stari, v sušilnici so ročno vla-
gali blago (velike temperaturne
razlike), povsod je bilo og-
romno težkega fizičnega dela,
zaradi česar so delavci dožive-
li veliko težkih trenutkov; vse
osnove za pliš so ročno nosili
iz prvega nadstropja v pritlič-
je; klimatski pogoji so bili
obupni. Tkalnica je imela be-
tonska tla, tako da imajo ne-
kateri še danes hude posledice.

Šele, ko je postal direktor
tov. Rode, je videl situacijo za-
puščenih stavb in izkoristil vsa-
ko možnost, da smo začeli sa-
nirati. Stanje je bilo poprej
namreč obupno, ob vsakem na-
livu smo mašili strehe. Delav-
ci vedo povedati, da so pred
vojno stali celo z dežniki ob
barvarski kadi, da so lahko
barvali.

V barvarni je bil moj-
ster Nemeč; v tovarni sta bi-
la zaposlena tudi dva njegova
sinova, ki sta dobivala 2000 din
plače, pa sta imela mnogo manj
odgovorno delo kot npr. ome-
njeni vodilni tehnik. Mojster
barvarne je dobival 4000 din.

Tudi mojster tkalnice in vezil-
nega oddelka sta bila Nemca.
Vsi ti so vedno skrivali svoje
znanje pred Slovenci in popra-
vljali stroje takrat, ko jih ni
bilo poleg. Mojster barvarne, če
je naredil napako z barvarsko
floto, je pogledal, če je direk-
tor kje blizu in spustil floto
v kanalizacijo. Kasneje, ko je
delo prevzel Slovenec ing. Ba-
jec, je imel plače ca. 2000 din;
pri tem pa je vse stvari delal
vestno in ekonomsko, zato je
tudi vedno ugovarjal svoji niz-
ki plači. Naredil je analizo za-
piskov prejšnjega mojstra bar-
varne, primerjal uporabo mate-
riala med njim in seboj in še-
le na podlagi dokazov o svoji
vestnosti in varčnosti so mu po
mnogih pregovarjanjih malo
primaknili k plači. »Stora« je
bila namreč zelo skopuška dru-
žba, v MTT Maribor, npr., so
dobivali tehniki 1500 do 2000
din, nekateri tudi 4000 meseč-
no.

Seveda v Stori niso bile
nizke plače samo za strokovni
kader. Delavke so zaslužile od
250 do 450 din, le redka je
imela kaj več glede na akord
ali na nočno delo. Pri takih
plačah je bilo seveda treba
gledati na vsak dinar. Vsako
jutro je v času malice pek pri-
peljal s triciklom košaro že-
melj in trikrat sem premislil
ali naj kupim žemljo ali ne.
Odločitev je bila največkrat ne-
gativna, saj sem si žemljo lah-
ko privoščil le v izjemnih pri-
merih.

Vsako leto smo doživljali
določene prodajne krize. Ta-
krat je šel direktor po vsej Ju-
goslaviji, k vsem kupcem, da
je s svojim vplivom zbral pre-
cej naročil. Obiskal je tudi
inozemstvo in prinesel razne
nove vzorce, ki smo jih potem
ujavali v našo proizvodnjo. De-
lali smo vse po naročilih, tudi
po en kos v raznih barvah.

Med vojno nas je zadelo ob-
čutno pomanjkanje surovin,
največ smo imeli stanične pre-
je in umetne svile, kar smo do-
bivali iz Italije. Tako smo mo-
rali mnogo artiklov prilagaja-
ti tem materialom. Začeli smo
z reducirano produkcijo, kas-
neje smo delali samo v nočni
izmeni.

Vsa leta po vojni smo se
trudili, da bi izboljšali pogoje,
kolikor so nam finančna sred-
stva dopuščala. Vedno smo bi-
li veseli in opogumljeni, ko
smo videli, da je naš trud ro-

dil določene uspehe. Tudi pri
tehnologiji smo se trudili, da
smo uvajali izboljšave, naredili
smo vse, kar je bilo takrat mo-
žno, lotili smo se izdelave no-
vih strojev in naprav, da bi
izboljšali pogoje in omilili tež-
ko fizično delo.

Težko je bilo takrat misliti
o nabavi novih strojev. Tako
smo bili prisiljeni sami izdelo-
vati različne stroje, če smo ho-
teli zadostiti povpraševanju hi-
tro razvijajoče se pohištvene in-
dustrije. Od nikoder ni bilo no-
bene podpore in znajti smo se
moralo sami, čeprav je tekstilna
industrija mnogo prispevala k
izgradnji bazne industrije.

Pod pritiskom trga, ki je
zahteval vedno več proizvodov,
smo se na vseh straneh trudi-
li, da smo tudi svojo proizvo-
dnjo letno povečevali, kar je
razvidno iz rezultatov vseh
preteklih let.

Šele po določenih letih smo
uspešno preselili obrat B na Ce-
lovško cesto in nabaviti nove
stroje; vedno s sredstvi, ki smo
jih sami ustvarili in vlagali po
najboljšem preudarku, kar kaže
današnje stanje. Če ne bi skr-
beli vsa leta za bodoči obstoj
in socialno varnost delavca, da-
nes ne bi več obstajali. Nujno
je vedno gledati naprej; ljud-
je, ki so vsa leta delali v to-
varni, so nam z zavestnim sa-
moodpovedovanjem omogočili,
da smo danes kljub vedno več-
ji konkurenci in uvozu lahko
kos vsem zahtevam.

Glede na naše uspehe nam
je predlanskim družba priskoči-
la na pomoč pri izvedbi sanaci-
je »Volna« Laško in ugodila na-
šim pogojem. S tem smo še
dodatno lahko modernizirali
nekaj oddelkov.

Nismo še z vsem zadovolj-
ni, napredek tehnologije nas
vedno znova sili v nove po-
sege. Spomnimo se starega iz-
reka: Kdor obstane — napre-
duje. To je dovolj zgovorno na-
potilo vsem.

**Izumiteljstvo ali Inven-
tivna dejavnost** v Stori ni
bila posebno razvita in
čislana.

Na primer polurni od-
mor s toplo malico je bil
izumljen v Dekorativni
šele v drugi polovici tega
stoletja.

Pri iskanju ljudi, ki bi nam lahko povedali, kako je bilo včasih, smo želeli govoriti s tistimi, katerih spomin seže najdlje v preteklost. Nekaj takih živih prič sprememb in razvoja naše DO in družbe sploh je še vedno v tovarni, vendar smo želeli govoriti tudi s kom od tistih, ki so svoje delo v delovni organizaciji že zaključili. Tako smo obiskali dve naši upokojenki, Marijo Koporc in Mihelo Gostiša. Obe sta z veseljem pristali na pogovor, ki nas je popeljal v preteklost. Obe sta nasmejani, zdravi in zadovoljni in seveda obe polno zaposleni z gospodinjskim delom in — s čuvanjem otrok. Vsega iz zanimivih pogovorov z njima se ne da zajeti v stavke in napisati. Kar boste brali, je samo poskus zapisa v prijetnem klepetu nanizanih spominov.

MIHAELA GOSTIŠA

Ko sem prišla, sem delala v pripravljalnici na votku. Bila sem izvoljena v DS; bila pa sem tudi članica mestnega sveta sindikatov, v mestnem ljudskem odboru, mestnem komiteju...

Dela ni tako nikoli zmanjkalo. Ker so bile seje dopoldne ali popoldne, so mi šli v delovni organizaciji toliko »na roko«, da sem lahko zamenjala izmeno ali ponoči doprinašala zamujene ure. Sedaj je to drugače, takrat je šlo za vsako uro, vedel si, da moraš narediti osem ur ne glede na družbenopolitično delo. 29. novembra, ne spominjam se, katerega leta, je bil v vladni palači sprejem tovariša Tita. Tisti dan sem imela zelo veliko dela in sem zadnji trenutek pritekla, da nisem zamudila. Po sprejemu so šli vsi povabljeni v Opero, jaz pa žal nisem mogla z njimi, ker sem imela nočno službo. Takrat nam še na misel ni prišlo, da bi zaradi drugih stvari službo zamudili. Delo v vseh odborih je bilo zelo pestro in razgibano. Ukvarjali smo se praktično z vsemi stvarmi. Občni zbor mestnega sveta je hotel prodreti z idejo, da se v Ljubljani odpre čimveč mlečnih restavracij, kjer bi ljudje dobili čaj, mleko in belo kavo, da zjutraj ne bi pili alkohola. Tako so takrat res odpirali mlečne restavracije in zelo me preseneča dejstvo, da danes ne damo veliko poudarka tem lokalom.

Na mestnem sindikalnem svetu smo uspeli, da so bolni ljudje hodili v toplice na stroške sindikata; se pravi, da je Zavod za socialno zavarovanje plačal zdravstvene storitve, ostalo pa zavarovanec z dotacijo sindikata. V delovni organizaciji sem delala v komisijah DS v stanovanjski, socialni, komisiji za prošnje in pritožbe...

Zdi se mi, da je bilo delo pestro, ljudje so radi sodelovali; to je bil čas, ko smo kar veliko naredili z dobro voljo. Spominjam se akcije za uvedbo štiristrojnega sistema. V tej akciji so sodelovali vodstvo, sindikat in DS in rezultati so bili dobri.

Sploh je bilo sodelovanje zelo tesno, če kaj ni šlo, smo se pogovorili in rešili probleme. Bili smo kot velika družina in tudi vodilni so imeli poslušar za želje delavcev. Zelo dobro se mi zdi tudi to, da je imel novo imenovani DS na prvih sejah uvodno seznanjanje s problematiko poslovanja, da so člani več vedeli o delu in odgovornosti DS.

Včasih so bila huda obdobja — ni bilo materiala, ni šla prodaja; spomnim se, kako so vsi, od prvega do zadnjega, gledali, koliko kamionov je Lojze odpeljal na vlak. Vedeli smo, da je od prodaje odvisen naš zaslužek in aktivno smo spremljali vsa dogajanja v delovni organizaciji. Mislím, da se je veliko spremenilo od takrat, nastala je velika tovarna. V njej je veliko mladih ljudi z mnogimi osebnimi problemi, fluktuacija je velika, kar včasih ni bilo tako, saj smo se držali dela, ker smo ga težko dobili. Ko ob srečanjih upokojenecv hodim skozi obrate, vidim, da je bilo veliko narejenega za varno in urejeno okolje. Včasih ni bilo nobene izolacije, nobene restavracije v tovarni. Vendar imam na tovarno lepe spomine. Veliko smo naredili, bili smo povezani med seboj in odkriti, sestajali smo se, poklepetali, potožili in se skupaj pogovorili o rešitvah problemov. Bilo je zelo živahno. Bilo je mnogo športnih prireditev, veselíc, družbenega in kulturnega življenja. Vse to je zamrlo, ko smo začeli delati v treh izmenah. Pa tudi ljudje so postali zelo

samosvoji. Televizija, avto, vikend — vse to ljudi odtujaže. Ko se standard dvigne, se spremeni tudi način življenja.

MARIJA KOPORC

Vse svoje življenje vem, da sem samo delala. Spomladi 1938 sem prišla v tovarno. Začela sem v vezilnem oddelku, ki ga sedaj ni več.

Potem sem šla v tkalnico, popravljalnico... V času svoje delovne dobe sem šla skozi vse oddelke.

Pred vojno je bila tovarna še zelo majhna. Bilo nas je nekaj čez dvesto zaposlenih. Bila sem še mlada, boječa, saj še skoraj okoli sebe nisem upala pogledati, tako sem se bala vodilnih. Stalno so nas kontrolirali, posebno še mlade. Zelo hitro si slíšal stavek: Če ne bo šlo, boste pač morali zapustiti tovarno. Bali smo se za službo in se trudili, da bi bilo delo dobro opravljeno.

Med vojno smo delali z zmanjšano delovno silo. Dan na dan smo se bali aretacije, pobirali so jih po tovarni. Delali smo za OF in nikoli nisi vedel, kdaj bodo prišli pote.

Zamuditi se seveda nismo upali. Vem, da nisem nikoli zamudila. Ko so nam leta 1942 zažgali hišo med italijansko hajko, se naslednjega dne ni-

sem upala iti v službo. Povedala sem nekomu, ki je razložil mojemu oddelkovodji, da so nam zažgali hišo in potem se je to dobro izteklo.

V podjetju smo imeli skupinice, da smo kar iz službe grede raznašali hrano, sanitetni material, obleke partizanom.

Največ smo to delali ob 10. uri zvečer, ko smo bili prepričani, da nas ne bo nihče ustavil.

Posebno Italijani niso hodili ponoči, bolj smo se bali belogardistov.

25 let sem kolesarila v službo vsak dan. Ni bilo nobenih prevoznih sredstev.

Kaj je za nas pomenila osvoboditev, se ne da povedati. Presrečni smo bili. Delali smo, samo delali, z zanosom, posebno nekaj let po vojni. Takoj po vojni smo začeli v vezilnem oddelku spet delati.

Leta 1946 sem delala statistiko pri prihodu blaga iz tkalnice v popravljalnico.

Septembra 1946 sem šla v mladinsko delovno brigado na progi Brčko—Banovići.

Tam smo delali brez strojev. Iz Dekorativne smo šli trije. Bilo je res veliko mladine.

Osovali smo mladinsko organizacijo, prav kmalu po osvoboditvi. Bila sem sekretar

(Nadaljevanje na 8. strani)

(Nadaljevanje s 7. strani)

mladine. Imeli smo ogromno udarniških akcij, zelo skrbno smo izdelovali stenčas, pisali smo, risali... imeli smo veliko političnih ur, predavanj, velikokrat smo čistili okoli podjetja in v podjetju.

Bila sem referent za tekmovanje — zelo smo agitirali, da mora mladina zelo veliko in dobro narediti na strojih, imeli smo seznam mladincev in rezultate dela v proizvodnji in tudi to smo obesili na stenčas. Med mladino je bila velika zavzetost za delo.

Pozneje sem začela delati pri sindikatu. Tudi tu sem bila referent za tekmovanja, blagajnik, tajnik...

Vedno sem delala za večjo proizvodnjo. Leta 1947 so se začele uveljavljati norme. Od takrat naprej sem delala na področju norm.

Včasih je bilo težko, želel si delati tako, da bi bilo prav za podjetje in za delavce, ki delajo na normah.

Nešteto krat mi je bilo še doma težko zaradi tega. Norme so v zvezi z denarjem in vsak ga potrebuje. Rada bi vedno delala tako, da ne bi bilo nobene krivice.

Težko je bilo za oba obrata proučevati vsa delovna mesta natančno in vedno narediti tako, da bi bilo za vse prav. Lažje je bilo pozneje, ko sem dobila pomoč.

Če pogledam napredek in razliko od leta 1938 do sedaj, moram reči, da so razlike res velike. Novi stroji, večja proizvodnja, večje norme.

Samo to bi še rekla: danes je lepo delati. Da je le človek zdrav, da ima stanovanje... Imamo vse, kar želimo, samo da smo zdravi. Če zdrav pričakaš pokoj, je tudi to lepo, zelo sem vesela doma in ugotavljam, da sem pravzaprav srečna.

Enakopravnost

Žene v Stori niso bile niti zdaleč enakopravne svojim moškim sodelavcem, posebno tiste, ki so delale v pisarnah, ne. Ko so se poročile, so morale tovarno zapustiti, ker Vogel ni maral imeti na delu takih, ki bi skrbi o otrocih prinašale v službo.

Kako smo kupovali stanovanja

Kot vemo, je problem s stanovanji nastajal vzporedno z zaposlovanjem, to se pravi, da se je pojavil tudi pri nas; vendar so morali naši delavci stskati precej tkanin, preden so lahko odvojili nekaj sredstev za ta namen. Prvi korak k sistematičnemu reševanju tega problema je naše takratno podjetje napravilo leta 1955. Od takrat dalje se je temu posvečala posebna skrb, saj si je do danes rešilo svoj stanovanjski problem s pomočjo Dekorativne skoraj polovica vseh zaposlenih delavcev.

Da bi tudi mlajši delavci vedeli, kako je bilo težko priti do stanovanja v začetku reševanja teh problemov, smo naprosili nekaj naših delavcev, naj nam o tem povedo iz svojih lastnih izkušenj, kar so tudi z veseljem storili.

DROŽINA KRISTINA

Kdaj ste se zaposlili v Dekorativni in kje ste takrat stanovali?

V Dekorativni sem zaposlena od 1955. leta v tkalnici, kjer sem delala 16 let v treh izmenah.

Ko sem sem zaposlila v Dekorativni, sem stanovala pri neki družini v Vižmarjih, ki je štela 7 članov. Za stanovanje in hrano sem morala pri njih delati v svojem prostem času. Ker so bile razmere težke, sem poiskala stanovanje pri drugi družini, kjer pa ni bilo dosti boljše, tako da sem se zavedala, da bom morala rešiti svoj stanovanjski problem sama.

Kako ste prišli do novega stanovanja in kdaj?

Našla sem si sobo brez sanitarij, za katero pa sem zopet morala hoditi delati k lastniku dvakrat tedensko po 5 ur. Ker pa sem v tem času zbolela, sem

nehala hoditi k njemu na delo, zato pa je zahteval, da svoje zamujene ure zaradi bolezni nadoknadim, ko bom ozdravela. Ker je bilo to praktično nemogoče, sem se pritožila na občino Šiška.

Po posredovanju Dekorativne mi je bilo omogočeno plačevanje najemnine z denarjem.

Med tem časom sem s Standardinvestom sklenila varčevalno pogodbo, da si s tem zagotovim stanovanje. Varčevala sem tri leta, obrok pa je bil za mojo plačo zelo visok. Po končanem varčevanju mi je Standardinvest dal garsonjero, moj denar pa so mi v obliki zmanjšane najemnine potem vrnil. V času, ko sem stanovala v garsonjeri, sem težko zbolela, zato mi je Dekorativna dodelila stanovanje s centralno kurjavo, da mi ni bilo treba skrbeti za ogrevanje, saj je bila garsonjera v 5. nadstropju in to brez dvigala. Moje prejšnje stanova-

nje pa je dobila druga naša delavka. Stanovanje, ki sem ga potem dobila, je prav tako garsonjera in v njej živim še zdaj.

V času, ko sem iskala stanovanje, so bile razmere zelo težke in je bilo prav gotovo težje priti do njega kot sedaj.

Stanovanje od delovne organizacije sem pridobila glede na to, da je bila razpolagalna pravica prejšnje garsonjere prenešana na Dekorativno.

MUNĐER ANA

Kje ste stanovali, ko ste se zaposlili v Dekorativni?

V Dekorativni sem zaposlena od leta 1947.

Takrat sem stanovala še pri očetu v Dravljah, kasneje pa sem se preselila k neki družini, kjer sem delala za stanovanje. Ker sem težko delala za stanovanje, predvsem zaradi nočnega dela, sem se trudila, da bi z lastnimi sredstvi in s pomočjo tovarne prišla do svojega stanovanja. Ker se je v tem času težko dobilo stanovanje, smo se v DO odločili, da se v isto stanovanje vselijo po dve stranki, kar je bilo tudi v mojem primeru.

Ker je bilo v takšnem stanovanju težko misliti na večjo družino, sva se z možem odločila za nakup lastnega stanovanja. Za lastno udeležbo pri nakupu sva morala z možem pri takratnih sorazmerno nizkih plačah privarčevati precej sredstev, da smo lahko šli v nakup, seveda s pomočjo DO in takratnega stanovanjskega sklada. To stanovanje je bilo enoinpolsobno s centralno kurjavo. Stanovanje je bilo za tisti čas sorazmerno lepo opremljeno — pri tem mislim na kuhinjo in kopalnico. Stanujem še vedno v istem stanovanju in ga skrbno vzdržujem, saj sva oba z možem z njim zelo zadovoljna.

Takrat je bilo zelo težko priti do stanovanja in ne morem povedati, kolikim rečem sva se morala odpovedati, da sva zbrala sredstva za nakup. Menim, da imamo mi, ki smo si morali toliko odreči za stanovanje, do tega popolnoma drugačen odnos, kot pa, če ti nekaj družba da in se ti zato ni potrebno preveč truditi. Prav gotovo pa je bilo takrat težje priti do stanovanja kot danes.

Malica med delovnim časom

Družbeno prehrano imamo v naši delovni organizaciji vzorno urejeno in smo z obroki, ki so na voljo med malico in kosom, v večini zadovoljni. Malokdaj še kdo pomisli, kje so začetki družbene prehrane pri nas in kako je bilo to pri nas takrat organizirano.

Prvi zametki družbene prehrane pri nas so se pričeli leta 1962, ko smo pri nas odprli majhno kuhinjo in jedilnico, v kateri pa nas je lahko malicalo zelo malo. Šele, ko smo leta 1970 odprli novo moderno kuhinjo in jedilnico, ki je bila leta 1976 še modernizirana in povečana, lahko malicamo vsi, ki si to želimo in to zelo kvalitetno hrano.

Kakšna je bila družbena prehrana takrat, ko smo z njo šele pričeli, nam bodo povedali naši delavci.

HARAPIN ANA

Kako ste se včasih prehranjevali med delovnim časom?

V Dekorativni sem zaposlena od leta 1948. Delavci so si nosili malico v tovarno sami. To so bile predvsem razne solate, s sabo smo nosili tudi salamo ali klobase in kruh. Malicali smo pri stroju ali na kakem drugem mestu, vendar so med malico stroji tekli in smo pojedli mimogrede. Kasneje pa smo imeli za počitek in prehrano med delom nekaj prostega časa, vendar se ne spominjam natančno, koliko minut.

Se spominjate, kako smo pričeli s toplo malico, oziroma z organizirano prehrano?

Spominjam se, ko smo pričeli dobivati topel obrok, vendar še ni bil pripravljen doma, temveč smo ga vozili od zunanjega dobavitelja v tovarno.

Kakšen je bil takrat obrok in kako so hrano razdeljevali?

Obroki so bili količinsko dovolj močni, nismo pa bili zadovoljni, ker je bila hrana premasna in preveč začinjena.

Ta topli obrok se je razdeljeval v bifeju, ki je bil v prostoru, kjer je sedaj ciklostirnica. Kasneje smo pričeli pripravljati hrano doma v našem bifeju, vendar je ni bilo dovolj, da bi malicali vsi. Poleg tega smo lahko dobili kranjske klobase in hrenovke ter salamo.

Hranili smo se, če si dobil prostor v bifeju, sicer pa smo si hrano vzeli in jo pojedli na delovnem mestu. To je trajalo vse dokler nismo odprli nove jedilnice.

Kakšna se vam zdi razlika med malico takrat in danes?

Med hrano takrat in sedaj je ogromna razlika. Hrana je sedaj boljše kvalitete in zelo

pestra. Smatram, da nekateri neupravičeno kritizirajo današnjo prehrano v naši jedilnici, ker mislim, da je dovolj raznolika in bi si jo lahko vsak izbral svojemu okusu primerno.

BERNAT BERNARD

Kdaj ste se zaposlili v Dekorativni in kako ste se takrat prehranjevali med delovnim časom?

Od leta 1938 sem bil zaposlen v Stori, kasneje pa od 1948. leta v bivšem obratu B na Titovi cesti.

Vsak delavec je prinesel malico s seboj. Malicali so vsak na svojem delovnem mestu ali v bližini, jasno pa je, da je bil to vedno hladen obrok.

Se spominjate, kako smo pričeli s toplo malico, oziroma z organizirano prehrano in kakšen je bil takrat obrok?

Istočasno smo v obeh obratih pričeli z organizacijo tople malice leta 1962. V obratu B smo vozili topel obrok iz Bežigradske ljudske kuhinje. To je bila enolončnica, ki smo je razdeljevali v provizorični jedilnici.

V tem času smo menjali dobavitelje toplega obroka, ker je bil pri prvem zelo slabe kvalitete. Tudi pri drugem dobavitelju, to je gostilna »Rebec« zdaleč ni dosegla današnje kvalitete. V enolončnici je bilo vseh vrst mesa — od salame, klobas, pečenk in piščancev in nepravilno začinjenih, tako da je imel marsikdo težave s prebavo. Zaradi tega se je marsikdo moral odpovedati toplemu obroku in si oskrbeti malico sam.

Kako je potekalo razdeljevanje prehrane?

Za razdeljevanje malice smo imeli vedno določeni dve de-

lavki iz proizvodnje. Topel obrok pa se je razdeljeval samo v dopoldanski izmeni.

Je bila malica kvalitetna in količinsko zadovoljiva?

Kot sem že dejal, je bila hrana takrat tako nekvalitetna, da ni primerljivo s prehrano v naši sedanjí jedilnici. Poleg ostalega smo imeli takrat ponavadi občutek, da jemo hra-

no, ki je sestavljena iz ostankov in smo imeli do te hrane vedno določen odpor.

Menim, da bi bili lahko z našo prehrano v delovni organizaciji vsi zadovoljni, saj odgovorni poskušajo zadovoljiti okus vseh, kar pa morda ni vedno mogoče. Današnja hrana je pripravljena okusno in higi- enično.

ZAKLJUČNI VEČER V OBRATU B

Marsikdo je novico o selitvi sprejel s težkim srcem. Prav gotovo ne zaradi dela samega, ampak je bil tu vzrok oddaljenost na novo delovno mesto, nekje pa tudi zaradi spremembe delovnega mesta.

Prostori na Titovi cesti so že skoraj zastareli in tako za nadaljnji razvoj res neprimerni. Mogoče bo imel kdo pripombe na delovne pogoje v novih prostorih. Trenutna situacija res ni najboljša, vendar zagotovo lahko rečemo, da s končno izgradnjo garderobnih prostoro-

rov, nove pripravljavnice in še nekaterih drugih sprememb, bodo delovni pogoji neprimerno boljši.

V soboto, 9. maja smo zaposleni v obratu B priredili zaključni večer v prostorih bivše tkalnice. Veliko članov naše delovne organizacije je preživel več let v teh prostorih, naj si bo v tkalnici, pripravljavnici, stari barvarni, apreturi, popravljavnici ali drugod. Bili smo kot nekakšna družina in kot takšna tudi z veseljem in trudom opravljali svoje delo.

Glasnik 1960

Tito med nami

Za novo leto 1972 nas je obiskal tov. Tito. O tem nepozabnem dogodku, na katerega se s toplino spominjajo vsi delavci, ki so mogli silvestrovati skupaj z našim največjim človekom, smo se pogovarjali s tov. Vladimirjem Kočvarjem, direktorjem KSS, ki je bil takrat sekretar OOKK.

Takole pripoveduje:

Spominjam se zadnjih dni leta 1971. Takrat smo nenadoma zvedeli, da bo predsednik Tito silvestroval v Sloveniji in

Rodetom odšel tudi uradno povabit predsednika Tita. Tovariš predsednik je bil nekaj dni pred Novim letom na obisku v

da želi silvestrovati v naši delovni organizaciji. Sprva nisem mogel verjeti, da je to res. Zdelo se mi je skoraj nemogoče, da bom dočkal Novo leto skupaj z našim najljubšim gostom. Počasi pa sem le dojel, da je to resnica in da bom prisostvoval temu enkratnemu dogodku v svojem življenju.

Ljubljani. Krajši čas se je zadržal tudi v gostišču »Pri mačku«. Tja smo ga šli povabit, da preživi novoletno noč med nami.

Spominjam se, kot da se je to zgodilo včeraj. Predsednik Tito nam je nasmejan stisnil roke, se nasmejal in poslušal naše povabilo. Njegove besede, da z zadovoljstvom sprejema naše povabilo, mi še danes zvenijo v ušesih. Šele po slovesu sem se zavedel, da sem prvič v življenju stisnil roko in neposredno spregovoril s človekom, ki je postal legenda naših narodov in narodnosti.

Sledile so organizacijske priprave za slovesni dogodek. Predvideti in organizirati je bilo treba nešteto podrobnosti, kajti želeli smo, da bi se dragi gost med nami čimbolje počutil. Nikomur izmed nas ni bilo težko storiti vse, kar je bilo v naših močeh, da bi bilo silvestrovanje dobro organizirano.

Na silvestrski večer smo se delavci Dekorativne, člani samoupravnih organov in vodstev družbenopolitičnih organizacij zbrali v prostorih delovne organizacije.

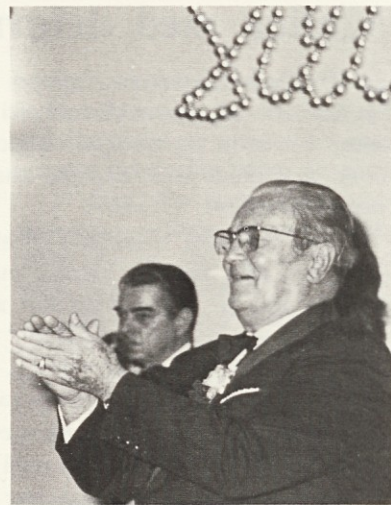
Nestrpno smo pričakovali, kdaj bo med nas prišel predsednik Tito. Vsi smo želeli, da

bi prišel čimprej in da bi čim dlje ostal med nami.

Končno se je pripeljala kolona avtomobilov. Predsednik Tito je veselo nasmejan izstopil in se rokoval z našimi funkcionarji, ki so ga pričakovali ob vhodu v jedilnico. Nekaj prijaznih besed dobrodošlice in predsednik Tito je z najožjimi sodelavci odšel v dvorano nad jedilnico, kjer je sedel za omizje.

Sledila je novoletna večerja, glasba, ples, sproščeni pogovori, kulturni program. Bližala se je dvanajsta ura. Želeli smo si srečno novo leto, bilo je nešteto dobrih želja, prav vsak pa je želel stisniti roko tudi dragemu gostu. Večer je bil nepozaben. Nikoli nisem videl toliko zadovoljnih, srečnih in žarečih obrazov kot ta večer. Vsi pogledi so bili usmerjeni k našim gostom. Toliko smo si imeli povedati, a čutil sem, da bi vsakdo rad povedal še kaj. Za vsakogar izmed nas je bilo to enkratno doživetje.

Tudi predsednik Tito in njegovi sodelavci so se med nami prijetno počutili in mislim, da je bil tudi zanje novoletni večer med delavci Dekorativne prijetno doživetje. V zgodnjih

jutranjih urah se je predsednik Tito s spremstvom poslovil in odšel v Dom Jugoslovanske ljudske armade, kjer so ga tudi že nestrpno pričakovali.

Omenil sem že, da je bilo to zame resnično enkratno doživetje. Takega mnenja smo prav vsi, ki smo to noč dočkali skupaj z našim predsednikom. Še danes pogosto spontan razgovor nanese na novoletno noč pred dobrimi sedmimi leti in spomin na ta dogodek mi obudi prijetne ure, ki pa so ostale prijeten in trajen spomin.

Obisk tovariša Tita pri nas in silvestrska noč v njegovi družbi živi v spominu vseh, ki so imeli priliko pričakati novo leto v družbi najdražjega gosta, beseda večkrat nanese na ta nepozabni dogodek in tako ničkolikokrat slišiš:

Novoletne noči 1972 ne bom nikoli pozabil. Še sedaj čutim topel stisk roke, še sedaj vidim vse dogodke tistega silvestra. Veliko lepega sem doživel v življenju, vendar med spomini svetlo žari misel na to, da sem imel priliko seči v roke našemu tovarišu Titu.

Takrat sem bil sekretar osnovne organizacije Zveze komunistov v naši delovni organizaciji in imel sem prijetno dolžnost, da sem s takratnim generalnim direktorjem tov.

Kultura včasih

Tudi v povojnih letih so bili mladinci in pa tudi tisti, ki se niso več prištevali med mladince, zelo aktivni na kulturnem področju, pravi tovarišica **Marinka Bricelj**, ki še danes z veseljem sodeluje v pevskem zboru, ki že nekaj časa spet uspešno deluje v naši DO.

Po mnenju tov. Briceljeve so bili mladi delavci in delavke mnogo bolj aktivni v kulturnih dejavnostih, kakor so danes. Veseli so bili svobode in globoko v srcu so se zavedali, da jim nihče več ne more odvzeti materinega jezika. Svoje veselje so izražali v lepi slovenski pesmi, besedi in glasbi. Sama se je takrat vključila v ženski pevski zbor, katerega sta vodila tovariš Javor Mokr in profesorica Štefka Bukovec. Poleg ženskega zbora pa je uspešno deloval tudi moški pevski zbor pod vodstvom tov. Briclja. Med kulturniki so bili tudi instrumentalisti, ki so sestavljali tamburaški orkester, katerega je vodil pokojni tov. Janez Sajevic. Kasneje pa so imeli še ansambel, ki je zabaval plesalce na veselicah, ki so jih prirejali v »jami«. Tudi folklorna skupina je bila zelo aktivna, se spominja tov. Bricljeva.

Precej mladih pa se je vključilo v dramski krožek, kjer so med drugimi pripravili tudi spevoigro »Planinska roža«, katero so zaigrali kar 70-krat v »Domu svobode« v Šentvidu in z njo navdušili prenekaterga gledalca iz bližnje in daljne okolice.

Po pogovoru s tov. Marinko Bricelj se mi je utrnila misel, da se mladina danes vse preveč odteguje od kulturnega življenja. Vse bolj se zatekajo k dejavnostim, ki zahtevajo manj truda in odrekovanja.

Res je, da je urnik vsakega od nas zelo natrpan, saj poleg službe, šole in družbenih dejavnosti ostane zelo malo prostega časa. Zelo redki pa so, ki ta prosti čas posvetijo kulturi.

MARICA KOSMAČ pripoveduje o kulturi takole:

Včasih je bilo kulturno življenje v Dekorativni bolj na visoki ravni, več ljudi je sodelovalo v raznih skupinah, bolj smo bili med seboj povezani. Tako smo imeli tamburaški orkester, pevski zbor, folklorno skupino, igralsko skupino, recitatorje, pa verjetno še kaj.

Tamburaški orkester je igral 7 let, vodil ga je tov. Janez Sajovic, sestavljen pa je bil v

glavnem iz žensk, pa tudi nekaj moških je bilo zraven. Igrali smo na proslavah, in to partizanske pesmi. Za zabavo in ples pa smo zaigrali še kaj drugega.

Delovala je folklorna skupina, ki jo je učil tov. Adolf Jenko in so morali hoditi na Petkovškovo nabrežje na vaje.

Zelo močna je bila tudi igralska skupina. Igrali smo slovenske ljudske igre in razne skeče. Tako na primer smo igrali Miklovo Zalo, Planinsko rožo in še druge. Opereto Planinska roža smo morali zaigrati kar 70-krat, saj so bile vstop-

nice vedno razprodane. Za nastope je skrbel bivši direktor tov. Sterlič, ki je bil tudi sam vnet igravec v tej skupini. Poleg tega pa smo imeli tudi pevski zbor, ki ga je vodil tov. Jovan.

Nastopali smo vsepovsod, kamor so nas povabili, med drugim smo nastopali tudi v Poštarskem domu na Vršiču, v Domu svobode v Šentvidu in še drugje. V sami tovarni pa smo nastopali zelo malo.

To je le nekaj o kulturnem življenju v Dekorativni v preteklosti, verjetno bi se pa o tem lahko še veliko pisalo.

Imeli smo počitniški dom

V prvem desetletju po vojni je naša delovna organizacija kupila v Istri v Vrsarju nedograjeno vilo z namenom, da jo preuredi v počitniški dom. Celo leto je bilo potrebno, da smo z veliko volje in udarniškim delom hišo preuredili v dom, na katerega smo bili zelo ponosni.

Dolgo je že tega; pripovedujeta tovarišici **Krmeljeva** in **Mošetova**, in nekaj spominov je že zatonilo v pozabo.

Bili sta udarnici v eni izmed skupin, ki je štela približno dvajset ljudi. Vsakih štirinajst dni je s tovarnjakom pripotovala nova skupina in zamenjala prejšnjo. Takratne prometne zveze z Vrsarjem so bile zelo slabe, vozil ni niti avtobus; kaj šele, da bi se kdo vozil z osebnim avtomobilom.

Prostovoljci smo imeli na voljo tovarnjak, s katerim pa prevoz ni bil nič kaj udoben. Toda kljub vsemu je vožnja hitro minila med veselim prepevanjem in hudomušnimi šalami.

Naše delo je potekalo od zore do mraka, žulji so izginili in roke so se navadile na to solidarno, tovariško delo. Tistokrat je bilo tovarništvo vse drugačno kot dandanes. Nič ni bilo potrebno odvečnih besed; po vsaki lopati je poseglo troje rok in nobena samokolnica ni bila pretežka. Pri skupnem delu in težavah se je kovalo pravo tovarništvo in pa tudi prijateljstvo.

Hrano smo imeli izdatno in kalorično, tako da smo vse potrošene kalorije z lahkoto nadomestili. Spali smo na tako imenovanih slamaricah. Le kdo bi takrat vedel, da bodo le-te nekoč zamenjale sodobne jogi vzmetnice.

Še dolgo bi kramljali o tistih lepih, minulih dneh, a čas nas je priganjal in morala sem se posloviti od tovarišic, nekdanjih udarnic.

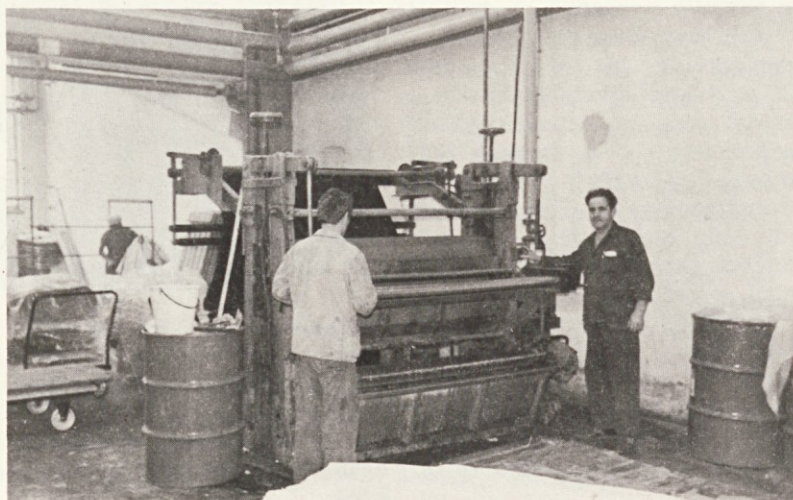
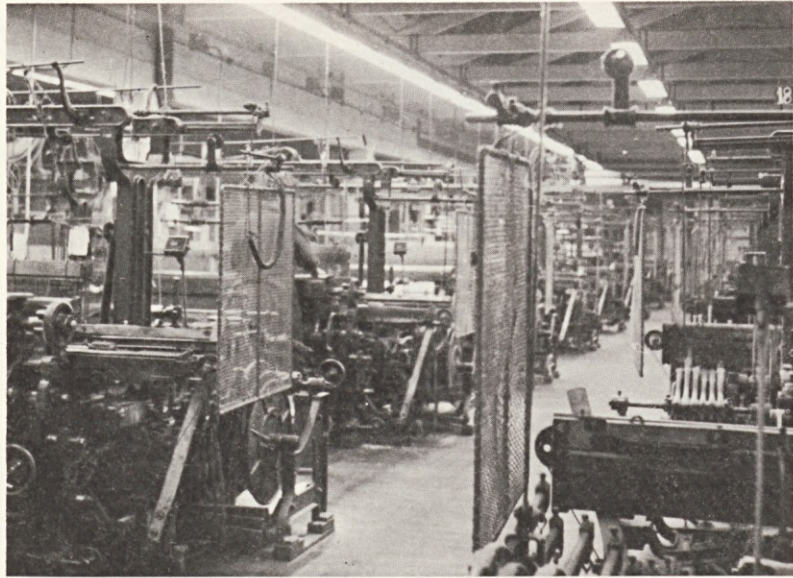
...pa včasih je tudi bežen hip dovolj, da pokukamo v tisti skriti kotiček srca, kjer hranimo najdragocenejše spomine.

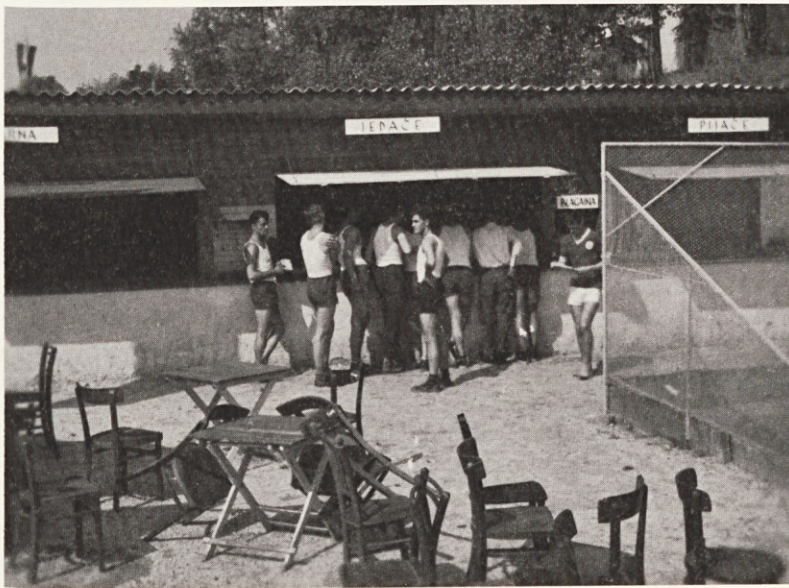

Takole smo bili včasih . . .

delovno vztrajni

športno navdušeni

Glasnik 1960

Že od leta 1959 je v Dekorativni vsak mesec prihajal z vestmi med delavce Glasnik. Brati stare Glasnike je zelo prijetna dolžnost in z veseljem objavljamo zanimiv članek.

Še nekaj bi rada povedala, kar je tudi zelo važno v sedanjem času. Mislim na pogosto menjavo služb. To ni dobro za podjetje, predvsem pa ni dobro za delavca samega, saj že star pregovor pravi, dalj ko greš, dalj ti kažejo. Končno je v vsakem podjetju nekaj slabega; stremeti je treba za tem, da v vašem podjetju prevladajo dobre strani in potem bo tudi pri vas dobro. Do tega pa tudi vi lahko v veliki meri prispevate. Če boste ostali v istem podjetju, se boste v njem zakoreninili, postali boste strokovnjak v svojem delu, vse v podjetju vam bo znano, vsi delavci vam bodo znanci in prijatelji in s ponosom boste nekoč rekli: trideset ali dvajset let sem delal v tem podjetju, nikdar ne bom pozabila na ta čas, res, lepo je bilo. Prepričana sem, da tudi podjetje ne bo pozabilo na take delavce. Kako revni pa so tisti, ki neprestano menjajo službe; povsod so tuji sredi med ljudmi, nikjer ne morejo pogrnati korenin, nemir jih podi od enega dela do drugega, toda pri vsem tem so večno nezadovoljni, ker vidijo povsod le sen-

co. Treba je oči obrniti bolj proti soncu in če pridejo kdaj res težave — kje so brez njih — moremo pomisliti na to, da v pojetju, kjer je obilo dobrih ljudi, zlo ne more dolgo vladati: umakniti se bo moralo do broti kakor sence svetlobi ali sneg pomladanskemu soncu.

Ker smatram, da je v neposredni zvezi s fluktuacijo odnos med starejšim delavci in mladimi proizvajalci, spregovorimo še o tem nekaj besed. Mislim, da smo si na jasnem, da je starejši delavec, ki je na istem delovnem mestu kakor mlajši, vedno bolj seznanjen z delom na tem delovnem mestu kakor mlajši, ki je šele dobro prišel v podjetje, in da bi se morali mladi delavci tega zavedati in njegove nasvete sprejeti s spoštovanjem in brez odpora. To naj velja za vse brez izjeme in brez ozira na delovno mesto.

Starejši delavci pa naj se zavedajo, da je mladina tista, ki bo za njimi morala proizvajati isto, oziroma bolje in še več. Zato je neobhodno, da prenašajo izkušeni stari delavci svoje znanje in izkušnje mladim

delavcem v vlnednem tonu. Če pa mlajši delavec predlaga kakšno izboljšavo, katera bi prinesla kakšen prihranek na materialu ali dvignila proizvodnjo, jo je dolžan sprejeti tudi izkušen delavec, če vidi, da kvaliteta proizvoda ne trpi in če je predpostavljeno to potrdil.

Marsikaj pa bo treba še v tem smislu, da bo človek v podjetju res čutil, da se skrbi zanj vsestransko, to je v službi in kako živi privatno v svojem prostem času, kako ga izrablja, kar vsekakor tudi vpliva na njegovo sproščenost, fizično in duševno.

Človek pač ni stroj, ki se popravi in namaže — pa teče. Človek ima možgane, da misli, zapleten sistem živcev, ki reagirajo na dogodke — ustvarjajo razpoloženje človeka. Posebno na mladino je treba vzgojno vplivati, da bo pametneje izrabljala svoj prosti čas, jo je treba vključevati v športne in kulturno prosvetne akcije, da se bo v njih izživljala ter krepila telo in duha.

Živimo v atomski dobi, ko je svet postal majhen, da silimo že v veselje. Tempo — to je navadna parola naše ere. Tempo se zahteva od vsakega človeka, hitreje mora misliti, dojemati in ukrepati, zato je tembolj potrebno, da ga negujemo tudi duševno, da ne obstane sredi poti zlomljen — v sebi. Zato vsakemu, ki vstopi v našo tovarniško skupnost, pomagajmo premostiti začetne težave, da bo zaživel ter sproščeno in zadovoljno ustvarjal v skupno dobrobit.

Ugotovitev je ena. Prav vsi in z vsemi silami se bomo morali spoprijeti s problemom fluktuacije, ki poleg negativnega vpliva na našo proizvodnjo meče tudi medlo luč na naše podjetje. Čas je, da pridemo od besed k dejanjem, da pokažejo tu strokovni delavci svoje sposobnosti in množične organizacije svojo politično zrelost.

Tudi v bodočem letu so postavljene pred nas dokaj velike in odgovorne naloge. Kot proizvodno nalogo je sprejel delavski svet na zadnjem zasedanju dne 13. XII. plan za prihodnje leto. Kakor ogledujemo ta naš plan od vseh strani, se nam zdi velik in težko dosegljiv, kakor ogromna skala, ki jo bo treba premakniti v 12 mesecih. Pa pogledjmo od blizu, kolikšna gmota stoji pred nami v celoti za oba obrata:

plan, količinsko 1.172.818 m²
plan, finančno 2.140.343.000 din.

Za primerjavo: Plan za leto 1979

plan, količinsko —
9.081.000 m²
plan, finančno —
73.800.000.000 din
(starih)

Res, veliko kavčev, stolov, pregrinjaj, zaves, frotirk, prtov, radioaparatorov, raznih oblačilnih predmetov iz žameta in drugih plišev in kaj vse se bo naredilo iz blaga, izdelanega v naših obratih do konca prihodnjega leta.

ČLOVEK — NOSILEC PROIZVODNJE

Vedno se poudarja, da je v našem družbenem sistemu na prvem mestu človek, na tem principu se bo tudi snovala naša nova ustava.

Tudi pri nas naj bo človek gibalo naše dejavnosti. Če bo vsak tisti, ki je

zaposlen v tej tovarni, občutil, da se nekdo briga zanj v pozitivnem smislu, da mu nudi vsestranske pogoje in da je tudi on sam določen člen oziroma kolesce v proizvodnji, bo precej storjenega.

Glasnik 1960

Varstvo pri delu in ljudska samozaščita — že pred desetletji poznana aktivnost v Stori.

Tovarniški zgodovinarji vedo povedati: v stari barvarni, kjer se je nekoč barvalo prejo še ročno v predenih in v odprtih kadeh, so delavci že

uprabljali zaščitno sredstvo — palico, katero so imeli vedno pri roki, da so se branili pred podganami — pižmovkami, da jim niso izgrizle čevljev na nogah ali požrle malice, ki so jo smeli prinašati na delovno mesto.

